

MILTÄ TULEVAISUUS NÄYTTÄÄ?

Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyön

kartoitusta ja haasteita

Helena Karilainen
Opinnäytetyö, kevät 2014 Dia-
konia-ammattikorkeakoulu,
Sosiaalialan koulutusohjelma,
Diakonisen sosiaalityön suun-
tautumisvaihtoehto,
sosionomi (AMK) + diakonian
(diakoni) virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Karilainen, Helena. Miltä tulevaisuus näyttää? Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyön kartoitusta ja haasteita. Kevät 2014, 39 s., 4 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonian (diakoni) virkakelpoisuus.

Tutkimuksessa kartoitettiin Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyön tulevaisuudennäkymiä. Tutkimuksessa selvitettiin, kuinka sisäinen ja ulkoinen yhteistyö toimii Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyössä. Lisäksi selvitettiin, millaista verkostoitumista ja yhteisöllisyyttä diakoniatyössä toteutui. Myös hengellisyyden voimaannuttamisesta keskusteltiin. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyön kehittämiskohteita. Pääteemoina olivat yhteistyö, yhteisöllisyys, hengellisyys ja verkostoituminen diakoniatyössä.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin haastattelemalla kolmea Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyöntekijää ja haastattelutyypinä käytettiin teemahaastattelua. Haastattelut toteutettiin kahdessa erässä ryhmähaastatteluina ja ne kirjoitettiin nauhoitetusta muodosta kirjalliseen muotoon sekä järjestettiin eri teemoihin. Aineisto analysoitiin ja sen havainnollistamiseksi on laadittu analyysikehys.

Tulokseksi saatiin, että seurakunnallisessa työyhteisössä tärkeää on yhteys työtovereihin. Yhteistyö kollegoiden välillä on arvokasta ja lisää työssä viihtymistä. Me-henkeä haluttaisiin kehittää ja yhteisöllisempää toimintaa toivotaan myös lisää. Hengellisyys ja pappien tiiviimpi osallistuminen diakoniatyönsäntään antaisivat tarvittavaa tukea diakoniatyöntekijöille heidän työssään. Sosiaalitoimen kanssa tehtävää yhteistyötä pitäisi edelleen vahvistaa. Vapaaehtoisia tarvittaisiin kipeästi lisää, koska taloudellinen tilanne seurakunnassa on edelleen heikentymässä. Tämä on haasteellinen tehtävä ja siihen tulisi seurakunnassa panostaa. Vapaaehtoisten rekrytoinnin ja kouluttamisen tulisi tapahtua esimerkiksi projektiluontoisesti palkatun henkilön avulla, sillä työntekijöiden voimavarat ja aika eivät riitä tähän kehittämistyöhön.

Asiasanat: diakoniatyö, yhteistyö, yhteisöllisyys, hengellisyys, verkostoituminen

ABSTRACT

Karilainen, Helena. Survey on Church Social Work in the Kemiönsaari Parish. 39 p., 4 appendices. Language: Finnish. Spring 2014.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

This thesis surveyed the future prospects of church social work in the Kemiönsaari parish. The research found out the internal and external cooperation in church social work and also what kind of networking and community spirit were part of the social work in the parish. The empowerment of spirituality was also discussed. The aim of the thesis was to discover the areas of development in the church social work in the Kemiönsaari parish. The main themes are cooperation, community spirit, spirituality and networking in social work done by the church.

The research was qualitative. The data were gathered by interviewing three church social employees in the Kemiönsaari parish. Focused interviews were used. The interviews were held on two occasions as group interviews. The interviews were written up from the interview tapes and organised according to different themes. The data were analysed and an analysis framework was drawn up to illustrate the data.

The results suggest that in a parochial work community a connection with the colleagues is very important. Cooperation between co-workers is highly valuable and makes the employees enjoy their work more. The interviewees would like to develop solidarity in the work place and they also wish for more communal activities. Spirituality and the pastors' closer participation in church social work would give the needed support for the church social workers in their work. Cooperation with social services should be strengthened further. More volunteers are desperately needed as the economic situation of the parish is on decline. It is a challenging task which should be invested in the parish. The recruitment and education of volunteers could be handled for example by a project employee as the permanent employees do not have enough resources for this kind of development work.

Keywords: church social work, cooperation, community spirit, spirituality, networking

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
1 JOHDANTO	5
2 DIAKONIATYÖN PERUSTA JA YDINOSAAMINEN	6
3 DIAKONIATYÖ MUUTTUVASSA YHTEISKUNNASSA	9
3.1 Yhteistyökumppanuus ja verkostoituminen	10
3.2 Yhteistyötahot diakoniatyössä.....	12
3.3 Diakoniatyön yhteisöllisyys	13
3.4 Diakoniatyön hengellisyys	15
4 TÄMÄN PÄIVÄN DIAKONIATYÖ KEMIÖNSAAREN SEURAKUNNASSA	16
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ.....	19
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN, AINEISTON HANKINTA JA ANALYYSI	20
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU.....	23
7.1 Haastattelun pohjalta diakoniatyö Kemiönsaaren seurakunnassa	23
7.2 Diakoniatyön haasteet Kemiönsaaren seurakunnassa	24
7.3 Sisäinen yhteistyö Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyössä.....	25
7.4 Ulkoinen yhteistyö Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyössä	26
7.5 Verkostoituminen, yhteisöllisyys ja hengellisyys Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyössä	27
8 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	28
9 POHDINTA	30
LÄHTEET	33
LIITTEET	36
Liite 1: Haastateltavia koskevat taustatiedot.....	36
Liite 2: Haastattelukysymykset diakoniatyöntekijöille, vaihe I 13.6.2013	37
Liite 3: Haastattelukysymykset diakoniatyöntekijöille, vaihe II 1.7.2013.....	38
Liite 4: Analyysikehys	39

1 JOHDANTO

Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyö on haasteiden edessä, koska vanhusväestö kasvaa ja työttömyys lisääntyy tulevaisuudessa. Avustustarve kasvaa ja toisaalta taloudelliset resurssit ovat vähenemässä. Diakoniatyöhön tarvitaan lisää resursseja, jotta voidaan auttaa ja tukea hädässä olevia lähimmäisiä. On alettava kehittää yhteistyötä sekä seurakunnan sisällä että ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Sosiaalitoimi on tärkeä yhteistyökumppani. Vapaaehtoisten rekrytointia tulee kehittää. Tähän liittyy heidän kouluttamisensa, sitouttamisensa, vakuuttamisensa ja organisaation tulisi olla joustava sekä mielellään epämuodollinen. Tärkeänä osana tähän työhön liittyy myös kaikille asianomaisille tiedottaminen, diakoniat toimintaan mukaan saaminen ja sitouttaminen. Tutkimusten tulosten perusteella voidaan yhdessä lähteä pohtimaan mitä muutoksia ja kehittämisalueita on Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyössä, miten muutoksia voitaisiin toteuttaa ja panostaa niihin asioihin, jotka ovat tärkeitä tässä toiminnassa myös tulevaisuudessa.

Diakoniatyön tulevaisuus Kemiönsaaren seurakunnassa aiheena kiinnostaa, koska olen toukokuussa 2013 aloittanut työn virkaatekevänä diakoniatyöntekijänä Kemiön kappeliseurakunnassa. On mielenkiintoista tutkia mitä asioita nousee pintaan ja voisiko mahdollisesti löytyä jokin kehittämiskelpoinen uusi toimintamuoto, toiminnan muuttaminen tai tarkoituksenmukaisettoman toimintatavan poistaminen seurakunnan diakoniatyössä. Tavoitteena on kartoittaa tässä opinnäytetyössä Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyön resurssien riittävyttä tulevaisuudessa sekä siihen liittyvää kehittämistarvetta. Tähän teemaan liittyy myös sellaisia näkökulmia kuin yhteistyö, yhteisöllisyys ja verkostoituminen. Opinnäytetyössä on kvalitatiivinen tutkimusote ja se on tehty ryhmähaastatteluna. Analyysin tueksi on käytetty analyysikehystä, johon on kiteytetty tutkimustulokset.

Kemiönsaaren kappeliseurakunnat voivat olla kaukana toisistaan, joten yhteistyö työntekijöiden välillä hankaloituu tämän takia. Hiittisiin kuljetaan lautalla, joka vaatii aika-auluttamista lauttayhteyksien mukaan. Työntekijöiden yhteisissä kokouksissa on mahdollisuus tavata muiden kappeliseurakuntien työkavereita. Tutkimuksen mukaan työntekijöiden vuorovaikutus ja hengellisyys antaa lisää me-henkeä, työniloa ja motivaatiota sekä on suuri voimavara jaksamisessa. Tähän tulee panostaa tulevaisuudessa, sillä se luo luonnollisella tavalla verkostoitumista ja yhteisöllisyyttä.

2 DIAKONIATYÖN PERUSTA JA YDINOSAAMINEN

Diakoniatyö perustuu kirkkolakiin sekä kirkkojärjestykseen. Jokaisella seurakunnalla on oltava diakoniatyöntekijä, mutta diakoniatyö kuuluu myös jokaiselle seurakuntalaiselle (KJ 4 § 3). Se on kristillisestä rakkaudesta nousevaa palvelutyötä, joka kohdistuu erityisesti sinne, missä hätä on suurin ja apu ei ulotu (KL 4 § 1).

Diakonit ovat saaneet sosiaalialaan painottuvan koulutuksen (terveys- ja kasvatusala on rajattu pois tästä opinnäytetyöstä). Nykyään valmistuvat diakonit ovat kaikki sosionomeja (AMK), joiden opintoihin sisältyy 90 opintopistettä kirkollisia opintoja. Kokonaisuudessaan opinnot ovat 210 opintopistettä. Koulutus antaa perusedellytykset analysoida ja kehittää eri tilanteissa tarvittavaa toimintamallia ammatillisesti, sosiaalieettisesti ja hengellisesti omassa työssään. Koulutus tarjoaa valmiuksia, jotka tukevat ammatillisen osaamisen ja identiteetin kasvua diakoniatyössä. (Henttonen 2002, 378–381.)

Diakonian viranhaltijan ydinosaamisen perusta on kristilliseen ihmiskäsitys ja usko kolmiyhteiseen Jumalaan. Lisäksi siihen kuuluu välittäminen, luottamus, yhteisöllisyys ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Diakoniatyö on laaja-alaista. Yhteiskunnallinen työ on oleellinen osa diakoniatyötä ja siihen kuuluu diakoniatyöntekijän toimiminen ihmisen rinnalla hänen elämäntilanteen parantamiseksi. (Sakasti i.a.)

Diakoniatyön ydinosaamisalueet ovat hengellisen työn osaaminen, diakonisen asiakastyön osaaminen, organisaatio- ja kehittämisosaaminen ja yhteisöllinen sekä yhteiskunnallinen osaaminen. Keskiössä ovat ihmiset ja yhteisöt. Arvosaaminen, joka on kirkon arvojen tuntemista ja sitoutumista tähän toimintaan, on kykyä tunnistaa ja pohtia yksilöä ja yhteisöjä koskevia eettisiä kysymyksiä ja halua asettua lähimmäisen asemaan. Myös läsnäolo ja kohtaaminen ovat tärkeitä osaamisen alueita. (Sakasti i.a.)

Hengellisen työn osaamiseen kuuluvat esimerkiksi kristillisen uskon keskeisen sisällön tunteminen, kristillinen ihmiskäsitys, ihmisarvon kunnioittaminen, eettisyys ja kirkon arvoihin sitoutuminen. Kirkon perusteoksia tulee osata käyttää. Tärkeää on hengellinen tuki sitä tarvitsevalle sekä kasvatuksellinen osaaminen. Jumalanpalvelus- ja rukouselämää ei tule myöskään unohtaa. (Sakasti i.a..)

Diakonisen asiakastyön osaamiseen kuuluvat muun muassa yksilöiden ja ryhmien erilaisissa elämäntilanteissa toimiminen, lainsäädännön tunteminen ja soveltaminen sekä eettisten normien tunteminen ja niihin sitoutuminen. Yksilö-, ryhmä- ja yhteistyötaitojen ja menetelmien osaaminen kuuluu myös diakoniatyön asiakastyön osaamiseen. (Sakasti i.a..)

Organisaatio- ja kehittämisosaamiseen kuuluvat tiedostaa kirkon perustehtävä, toiminnan ja talouden suunnittelu, työn suunnittelu, kehittäminen toimintaympäristön muutokset huomioiden. Koulutus ja osaamisen ylläpitäminen, työyhteisö- ja alaistaidot ja virkavastuun ymmärtäminen sekä joustava työote kuuluvat organisaatio- ja kehittämisosaamiseen. (Sakasti i.a..)

Yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen on tärkeä osa diakoniatyöntekijän ydinosaamista. Verkostoituminen ja yhteistyö, yhteisöllisyys ja osallisuus kuuluvat tähän osaamiseen. Ympäristövastuu on myös ja kestävä kehityksen tukeminen ovat erittäin ajankohtaisia. Viestintäosaaminen ja tiedottaminen auttavat informaation eteenpäin viennissä. Monikulttuurisuuden ja ihmisten elinolosuhteiden ja hyvinvoinnin parantaminen kuuluvat myös diakoniatyöntekijän vaikuttamisalueeseen. (Sakasti i.a..)

Diakonian sisältö voidaan kuvailla kultaisen sääntönä. Se vaatii rakastamaan lähimmäistä ja ottamaan hänen tarpeensa huomioon. Samaa merkitsee myös Jeesuksen opettama rakkauden kaksoiskäsky (Matt. 22: 36–40).

Diakonityötä tehdään viitenä päivänä viikossa ilman varsinaista työaika (KirVESTES 2010–2012). Diakonian työnkuva voi olla varsin erilainen eri seurakunnissa. Diakoniatyössä huomioidaan erityisesti ihmisen henkisyys, hengellisyys ja usko voimavaroina, tuen tarpeina, toivoa lisäävänä ja yhteisöllisyyteen kutsuvana asioina. Perusteltua olisi käyttää käsitettä diakoninen sosiaalialan työ pohtiessa diakoniatyön määrittelyä (Gothóni & Jantunen 2010, 60). Kun toimijana on diakoni, jolla on sosiaalialan pätevyys, korostuu asiakkaan kokonaisvaltainen tilanteen huomioiminen ja siinä toimiminen. Olennaisia piirteitä ovat sielunhoidollinen kohtaaminen ja asiakkaan tilanteen edellyttämä laaja-alainen auttaminen. Taloudellisen auttamisen osaaminen korostuu. Myös elämän- ja sosiaalisen tilanteen kartoittaminen sekä asiakkaan ohjaaminen tukipalvelujen piiriin sekä yhteistyö kunnan ja järjestöjen kanssa on välttämätöntä, että voitaisiin vastata asiakkaan suurimpaan hätään. (Gothóni & Jantunen 2010, 54.) Diakoniatyönte-

kijän on oltava tietoinen hengellisten asioiden merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaisessa kohtaamisessa, huolimatta siitä mikä hänen vakaumuksensa on (Jokela 2011, 25).

Auttamisessa, diakoniassa ja lähimmäisenrakkaudessa on kyse suhteesta toisiin ihmisiin ja luontoon. Rakkaus ei vie meitä Jumalan vaan lähimmäisen luo. Vain usko vie meidät Jumalan luo. Hyvää ja oikeata toisen auttamista on, että samaistuu toisen asemaan ja tekee hänelle sen, mitä toivoisi tehtävän itselleen samassa asemassa. Auttamisen etiikka on hyvin järkevää. Vaikka ei uskoisi Jumalaan kristinuskon edellyttämällä tavalla, se on yleispätevä. Tämä on kultainen sääntö. On toimittava toisen hyväksi, kun hän tarvitsee apua. (Harju, Niemelä, Ripatti, Siivonen & Särkelä 2001, 27.)

Diakoniatyötä voidaan katsoa toiminnan ja opin näkökulmasta. Toiminnan näkökulmasta diakoniatyötä halutaan kehittää enemmän sielunhoidon, etsivän ja ehkäisevän toiminnan suuntaan. Diakonia nähdään sidoksissa uskoon ja usko antaa diakonialle voimaa ja tietoa. Diakonian paikka koetaan olevan juuri seurakunnan uskonyhteydessä. (Ryökäs 1991, 88.) Diakoniaa tehdään siksi, että Kristus antoi siitä esimerkin, joka on kristittyjä ohjaava tai velvoittava. Raamatussa se antaa intoa ja voimaa diakoniatyölle. Diakoniatyö nähdään yleisesti uskovien yhteisön seurakuntalaisten omana avustustoimintana, joka keskittyy sielunhoitoon, hädän etsintään ja sen ennakointiin. Se suuntautuu kaikkiin hätää kärsiviin. (Ryökäs 1991,92.) Ihminen on auttajana ja autettuna samassa riippuvuussuhteessa Luojaan. Hänet on tarkoitettu keskinäiseen yhteyteen, jossa saaja voi auttaa myös antajaa. (Harju ym. 2001, 28.)

Diakoniatyön hengellisyydestä voidaan ajatella, että jokaisella meillä on oma tie kuljetavanamme. Tien löytää vasta, kun yrittää erottua muista. Tällainen yksilöllisyys tekee mahdolliseksi toisten ihmisten aidon kohtaamisen, yhteisyyden ja sosiaalisen vaikutuksen. Yksinkertaisuuden ja yksinäisyyden tarve johtavat siihen, että osaa olla yhteydessä toisiin ihmisiin. Myötätunto, joka herää ihmisessä hänen nähdessään toisten kärsivän, on itse asiassa hänessä tapahtuvaa Jumalan työtä. Ympärillä eläville osoitettu rakkaus ja heiltä saatu rakkaus välittää ihmiselle senkaltaista hellyyttä, huolenpitoa ja ystävyyttä, jota ei saa aikaan omilla ponnistuksillaan. Keskinäinen yhteyden ulottuvuus on lahja Jumalalta. (Wikström 1998, 151,153, 177, 186–190.)

3 DIAKONIATYÖ MUUTTUVASSA YHTEISKUNNASSA

Diakoniatyöllä on suuria haasteita tulevaisuudessa. Työttömyys, kasvavat tuloerot ja eriarvoistuminen yhteiskunnassa on trendi, joka jatkuu ja tästä seuraa enenevässä määrin painetta taloudelliseen avustamiseen. Köyhyys, fyysiset sekä psyykkiset sairaudet ovat kasvamassa tulevaisuudessa. Hyvinvointivaltio on murentumassa hiljalleen ja se tuo varmasti lisähaasteita kirkossa diakoniatyölle. Valtaosalla suomalaisista on myönteinen kuva kirkosta. Mielikuva kirkosta on muuttunut avoimemmaksi, armahtavammaksi ja suvaitsevaisemmaksi. Seurakunnalta odotetaan uusiutumista pois vanhoista kaavoista. Voidakseen toteuttaa tehtäväänsä muuttuvassa yhteiskunnassa, on kirkon kehitettävä sen toimintaa. (Lapinniemi 2009, 40.)

Kirkolta edellytetään uskollisuutta perustehtävälleen. Kirkon 2010-luvulla kohtaamat haasteet eivät automaattisesti ratkea aiemmin toimineiden mallien mukaan, sillä kirkko ei yhteisönä elä inhimillisten voimien varassa. Toimintaympäristön muutosten analysointia, strategista suunnittelua ja palautetta tarvitaan entistä enemmän tulevaisuudessa. Diakoniatyössä tulee myös kehittää uusia toimintamalleja ja kirkon tulee antaa ihmisille henkistä, hengellistä, fyysistä ja taloudellista apua. Eri vaihtoehtoehtoja ja niiden seurauksia tulee pohtia myös kirkon sisällä (Kirkko 2020 2010, 5–11).

Diakoniatyön rooli auttamistyössä on kasvanut 1990-luvulta lähtien. Se on ottanut paikkansa yhtenä toimijana muiden auttamistahojen kanssa. Diakoniatyön alistavien käytäntöjen ymmärtäminen ja kriittinen tarkastelu ovat avaimia tämän työn kehittämiseksi. Tärkeää on muistaa diakoniatyön kehittämisessä asiakkaan kohtaaminen kokonaisvaltaisesti ja kunnioittavasti. (Jokela 2011, 3–5.)

Laadukkaan diakoniatyön tulee olla herkkä kuulemaan ja toimimaan. Seurakunnassa asuvien ihmisten kuuleminen ja työn suunnittelu luovat edellytykset tavoitteelliseen ja hyvään diakoniatyöhön. Silloin työ se vastaa sekä asiakkaiden tarpeisiin että strategisen työn tekemisen tarpeisiin. (Kosonen 2013.) Hyvinvointipolitiikassa tapahtunut suunnanmuutos on muuttanut diakoniatyön suuntaa henkisestä ja hengellisestä tukemisesta taloudelliseen tutkimiseen. Diakoniatyöntekijät kiinnostavat nyt kunnallisen sosiaalitoimen työntekijöitä. Hyvinvointiyhteiskunta heikentyy ja on selvää, että diakoniatyön

rooli kasvaa yhteiskunnassa. Kirkon auttamistyöhön luotetaan edelleen. Konkreettista apua pidetään diakonian ja kirkon tuen ytimenä. (Jokela 2011, 18–19.)

Uusien toimintatapojen kokeilu mahdollistaa niiden näkemisen todellisuutena. Kehittävän työntutkimuksen periaatteena on, että tunnistetaan historialliset kehityslinjat, joiden pohjalta voidaan määritellä uusia toimintatapoja, kokeilla niitä käytännössä ja reflektoida niitä eri toimijoiden kanssa. Tämä kehittää yhteisymmärrystä uusista toimintamahdollisuuksista. (Thitz 2013,96) Tulevaisuudessa ulkopuolisen tulorahoituksen lisääminen sekä työntekijäkeskeistä kulttuuria muuttamalla yhdessä tekemisen suuntaan ovat diakoniatyön kehityksen kannalta hyvin tärkeässä asemassa. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 164)

Yhteiskunta muuttuu ja diakoniatyön on pysyttävä ajanvirrassa mukana. Jyväskylän seurakunnassa diakonian vanhustyön kehittämishanke aloitettiin vuonna 2011 ja se jatkuu vuoden 2014 loppuun. Hankkeen tavoitteena on vanhustyön kehittäminen alue-seurakunnissa ja seurakuntalaisten lähimmäisvastuun vahvistaminen ja ohjaaminen vanhusten tukena toimimiseen. Toinen tavoite oli seniori- ja korttelikahvilatoiminnan käynnistäminen. Yhteistyössä alue-seurakuntien työntekijöiden kanssa pyritään myös vanhusten seurakuntayhteyden tukemiseen ja henkilökohtaisiin hengellisen elämän tarpeisiin vastaamiseen. Tämän lisäksi yksin kodeissaan asuvien vanhusten tilanteiden ja tarpeiden kartoittaminen verkostoyhteistyössä on hankkeen yksi tavoite. (Kukkonen 2013.)

3.1 Yhteistyökumppanuus ja verkostoituminen

Kirkon tulee olla mukana rakentamassa yhteistyöverkostoja. Näiden varassa turvallisuus ja osallisuus toteutuvat. Yhteistyö viranomaisten, järjestöjen ja seurakuntien kesken on tarpeen, jotta saataisiin toteuttaa joustavaa ja ihmisläheistä auttamista. Vapaaehtoistyö luo hyviä malleja yhteistoiminnalle, jossa viranomaisten hoitama sosiaali- ja terveystyö sekä vapaaehtoinen lähimmäisyys tukevat toisiaan. (Veikkola 2003, 43–44.)

Seurakunnallisen diakoniatyön kehittäminen edellyttää yhteistyön kehittämistä ja vapaaehtoistyön on oltava olennainen osa auttamisen mahdollistamiseksi etenkin maaseudulla. Diakonialla on paljon kontakteja terveysalan järjestöihin. Esimerkkeinä mummon kammarit ja terveysneuvontapisteet SPR:n kanssa. (Kinnunen 2009, 248–259.) Yhteistyön yhteydessä vapaaehtoistyöllä on merkittävä rooli. Diakoniatyön resurssit ovat rajalliset, jonka takia tarvitaan verkostoitumista kunnan ja kolmannen sektorin kanssa. Parhaimmillaan yhteisöjen merkitys ja yhteisöllisten tukimuotojen tehtävä on vahvistaa sosiaalisia verkostoja, joka auttaa kiinnittymään ja kuulumaan seurakuntaan. Tämän yhteistyön tavoitteena on murtaa eriytymiskehitys etsimällä yhteisiä nimittäjiä eri ihmisten välille. (Helin ym. 2010, 140–141.)

Julkisessa sosiaalityössä diakoniatyö on sekä yhteistyökumppani että asiakkaan puolustaja ja puolestapuhuja. Tämä voi olla hyvin jännitteinen asetelma, sillä yhtäläisyyksiä diakoniatyössä ja sosiaalityössä on paljon. Se ei ole pelkästään rakenteellista, vaan yhteisiin käytäntöihin kietoutuu mikrotason valtaa. Esimerkiksi etuuksista vaikeneminen tai niistä kertominen on juuri tätä. Sosiaalisektorille diakoniatyö on tullut vakavammin otettavaksi yhteistyökumppaniksi. Yhteiskumppanuus on kuitenkin jännitteistä, sillä diakoniatyöntekijät taistelevat yksittäisten asiakkaiden puolesta virallisessa järjestelmässä. (Jokela 2011, 189–190.)

Diakonialla on kontakteja terveysalan järjestöihin, mielenterveyskuntoutujien ja omaishoitajien yhdistyksiin. Tätä kautta diakonia voi välittää tietoa asiakkailleen. Kolmas sektori eli kirkko järjestöt tuottavat huomattavan osan hyvinvointipalveluista paikkaamalla näin julkisen turvan aukkoja. Monilla paikkakunnilla on kunnan ja seurakunnan välille solmittu sopimuksia, joilla vastuuta on jaettu. Myös EU:n myötä ovat erilaiset yhteistyöprojektit lisääntyneet. (Helin ym. 2010, 87–88.)

Verkostoituminen ja yhteistyöhakuisuus ovat lisääntyneet viimeisten vuosikymmenien aikana seurakunnissa. Verkostoituminen vahvistaa kirkkomme rakenteita selkeästi. Tämä tarkoittaa käytännössä vuorovaikutuksen lisääntymistä. Verkostotyötä on toteutettu monessa seurakunnassa jo pitkään. Tästä esimerkkinä vuoden 1995 Yhteisvastuukeräys, jonka teemana oli *Anna minulle koti* ja siihen liittyen diakoniatyön kehittämisprojekti *Suojaverkkoprojekti*. (Häkkinen 2003, 310.)

Kirkko ei ole viranomaistoimija, mutta se voi julkisoikeudellisen asemansa turvaamana palkata henkilöitä, joilla on hyvä ammatillinen koulutus ja toimiva yhteistyöverkoston. Näin se turvaa asiakkaalleen ilmaisen pitkäkestoisenkin keskustelutuen myös hengellisesti. (Helin ym. 2010, 161.) Mediassa toimiminen on jo itsestäänselvyys nykyään. Aktiivisen viestinnän avulla diakonia tarjoaa apua tarvitseville entistä joustavammin. (Helin ym. 2010, 172)

Verkostoituminen mahdollisimman laajasti paikallisten ja valtakunnallisten järjestöjen kanssa perustuu kirkon olemukseen. Kirkon erityislaatuisuus ja tehtävä rajaavat seurakunnan verkostoitumisen mielekkääksi. Esimerkiksi avustukset, joita seurakunta maksaa vuosittain, ohjaavat yhteistyötä. Monet järjestöt voivat olla seurakunnalle niin hyödyllisiä, että niiden kautta se voi toteuttaa tehtävänsä selkeäsi paremmin. Turhaa yhteistyötä tulee kuitenkin välttää, jottei seurakunta tuhlaa voimavarojaan. (Komulainen 2003, 333.)

3.2 Yhteistyötahot diakoniatyössä

Kirkkolaissa ja -järjestyksessä säädetään seurakuntien yhteistoiminnasta hyvin vähän. Seurakunnat voivat harjoittaa yhteistoimintaa sekä kirjallisella sopimuksella että ilman sitä. Sopimus on kuitenkin hyvä tehdä, jos yhteistoiminnasta aiheutuu kustannuksia. Järkevän yhteistyön lähtökohta ovat kaikkien osapuolten yhteiset tarpeet. Yhteistyön lisääminen on tullut usealle seurakunnalle entistä tärkeämmäksi taloudellisista sekä toiminnallisista syistä. Yhteistyön laajentaminen vaatii uutta ajattelua ja yhteistä tahtoa. Yhteistyö voi olla muuttuvissa olosuhteissa ainoa tapa säilyttää jokin seurakunnan perustehtävään liittyvä toiminto. (Mattila 2003, 319–320.)

Yhteistyöhön kuuluvat tavoitteen asettaminen, toiminnan sisällöllinen suunnittelu ja toteutus sekä arviointi. Yhteistyö lähtee yhteisistä intressistä tai molemmat osapuolet saavat hyötyä yhteistyöstä. (Pikkarainen 2003, 346–347.)

Yhteistyön edistämiseksi tarvitaan yhteisiä foorumeja. Yhteiset keskustelut yhteisistä eduista ovat pohja yhteisen kehittämisen mahdollisuuksille. Molemminpuolinen luottamus, on myös keskeinen asia verkostoitumisessa. Verkostoitumisen ja yhteistyön tulisi olla esillä, kun toteutetaan seurakunnan tehtävää. Yhteistyössä on aina kyse kumppanuudesta. Seurakunnan rajalliset voimavarat jaetaan niin, että koko yhteisö hyötyy siitä parhaalla mahdollisella tavalla. (Häkkinen 2003, 315–316.)

Kunnan sosiaalitoimella ja seurakunnan diakoniatoimella on monesti samoja asiakkaita, joten luonnollista on, että yhteistyötä tehdään yhteiskunnan muiden instanssien kanssa. Käytännössä yhteistyötä tehdään esimerkiksi sosiaalitoimistojen, kotipalvelun, terveystieteiden keskuksen, mielenterveystoimiston ja erilaisten järjestöjen kanssa. Pienessä seurakunnassa korostuu diakonian moniammatillinen yhteistyö oman seurakunnan muiden työmuotojen kanssa. Vapaaehtoisten muodostama verkosto on diakoniatyössä tärkeässä asemassa. (Hakala 2002, 262–263.)

3.3 Diakoniatyön yhteisöllisyys

Yhteisöllisyys on keskeinen osa kirkon olemusta. Yhteisöllisyys näkyy kirkon alkuvaiheista kertovissa teksteissä, jossa yhteisöllisyys näkyy Jeesuksen seuraajien keskinäisestä yhteydestä eli huolenpitona ja yhteisen hyvän jakamisena. Kirkkososiologisessa tutkimuksessa nähdään, että kirkon ja uskonnollisen elämän sekä yhteiskunnan välisen suhde muokkaa monilla tavoin myös kirkon yhteisöllistä elämää (Thitz 2013, 16–18).

Yhteisöllisyys on vuorovaikutusta, joka muuttuu konkreettisen toiminnan myötä. Näin yhteisyys vahvistuu tietoisuudessa yhteenkuuluvuuden tunteena. Tuloksena kehittyy symbolista yhteyttä. Kohtaaminen todentuu siinä, että ihminen otetaan vastaan yhteisössä ja hän tuntee itsensä hyväksytyksi. Seurakuntalaisten keskinäinen voidaan nähdä sosiaalisen ilmiönä, joka perustuu säännölliselle kohtaamiselle ja yhteisiin kulttuurisiin perusteisiin. Maaseudulla on tutkimusten mukaan yhteisöllillä merkittävä rooli yhteisöllisyyden luomisessa ja ylläpitämisessä. (Thitz 2013, 85.)

Yhteisöllisyys edellyttää laaja-alaista yhteistyötä. Yhteistyö edellyttää yhteistä suunnittelua, ideointia, toimintaa ja keskinäistä tukemista. Yhteisöllisyyden hyödyntäminen diakoniatyössä tapahtuu yhteistyönä eri toimijoiden kanssa esimerkiksi vapaaehtoistyönä, jumalanpalvelusten kautta, kotikäynneillä ja diakoniakasvatuksena. (Rättyä 2010, 112.) Seurakuntaan sitoutuminen tarkoittaa sitä, että mitä ahkerammin ihminen on mukana yhteisön toiminnassa, sitä vahvemmin hänelle konkretisoituu yhteisöön kuuluminen (Thitz 2013, 86).

Diakoniatyössä yhteisöllisyys tulee esille yhdessä tekemisenä, yhteyden saattamisena ja keskinäisenä auttamisena. Yhdessä tekeminen on esimerkiksi vapaaehtoistyö, ryhmätoiminta ja retket. Ääneen lukeminen vanhainkodissa on myös tällainen toimintamuoto. Yhteisöllisyyden ja yhteyden tukeminen ja elämänedellytysten vahvistaminen on diakoniaa, joka vähentää syrjäytymistä ja lisää ihmisen kokemusta omasta arvostaan (Askola 2002, 162).

Seurakunnassa yhteisöllisyyden tunne syntyy osallistumisen myötä syntyneiden ihmis-suhteiden ja uskonnollisen kokemuksen kautta. Erityisesti pienissä yhteisöissä on seurakunnan merkitys keskeinen. (Thitz 2006, 21.) Diakonian yhteisöllisyyttä ei voi irrottaa erilliseksi osaksi seurakuntayhteisön kokonaisuutta. Yhteisöllisyys, joka myös diakonia-toiminnan kautta rakentuu seurakunnassa, on keskinäistä vastuuta ja osallisuutta korostavaa toimintaa (Thitz 2006, 15). Viimeisten vuosikymmenien aikana on siirrytty alueellisista yhteisöstä vahvasti kohti teknologiavälitteistä yhteisöllisyyttä. Se tarkoittaa perinteisestä paikallisuutteen, sosiaalisiin verkostoihin ja yhteenkuuluvuuden tunteisiin liitetystä yhteisöllisyydestä kohti kuvitteellista ja mielikuvien varaan rakentuvia yhteisöjä. (Thitz 2013, 26.)

Yhteisvastuun lisääminen diakoniatyössä on diakoniakasvatuksen, diakoniavastuun ja yhteisöllisyyden lisäämistä sekä vapaaehtoistyön ja yhteistyön kehittämistä. Diakonia kuuluu kaikille seurakuntalaisille. Myös seurakunnan luottamushenkilöiden tulisi osallistua diakoniatöihin. Kun yhteisöllisyys alkaa toteutua, yhteyden ottamisen ja osallistumisen kynnys myös madaltuu. Uusia ja ikävuosiltaan nuorempia vapaaehtoisia on vaikea saada mukaan ja sitoutumaan vapaaehtoistyöhön. (Rättyä 2010, 114–115.)

3.4 Diakoniatyön hengellisyys

Diakoninen sielunhoito on koko seurakunnan tehtävä. Spirituaalinen sielunhoito on Jumalan rakkauden välittämistä ihmisille eri tavoin. Diakoniassa se voi toteutua sekä sanoina ja käytännön tekoina. (Hakala 2007, 253–254.) Hengellisyys diakoniatyössä on aina läsnä. Asiakas kohtaa hengellisyyden työntekijän asenteena sekä työvälineenä (Jokela 2011, 137). Hengellistä tukea voi asiakas tarvita esimerkiksi menetettyään lähiomaisensa tai kotikäynnin yhteydessä. Kohtaamisessa saatu empatia välittyy myötäelämisenä sekä myös hengellisiä välineitä. Hengellinen läsnäolo voi tarjota asiakkaalle tukea ja yhteyttä. Diakoniatyöntekijän asenne ei välttämättä tule esille sanoissa, vaan suhtautumisessa. Asiakas kohtaa hengellisyyden työntekijän työvälineenä. Koska diakoniatyöntekijä saa voimansa Jumalalta, hän ei ole yksin asiakkaan kanssa. Näin hän saa voimaa jaksaa työssään monesti vaikeissakin asiakastilanteissa. (Jokela 2011, 134–137.)

Raamatun ideaali on yhteisöllisyys. Se vahvistaa oikeutta osallisuuteen ja omaan paikkaan yhteisössä (Thitz 2013, 38). Jumalanpalvelus on seurakunnan suuri rukousuhri, jossa seurakunta toteuttaa jumalanpalveluksessa yhteisen pappouden tärkeää tehtävää. Arjen diakonian liittäminen ehtoolliseen merkitsee rakkauden esilletuomista siitä työstä, minkä Jeesus Kristus on tehnyt puolestamme. Kun diakonian viranhaltija johdattaa seurakuntaa ehtoolliselle, hän myös tunnustaa oman työn perimmäisen lähteen. Pyhän hengen toiminta jumalanpalveluksessa on Jumalan tahdon mukaista lähimmäisen hyväksi, siis diakoniaa. (Vahtola 2004, 12.)

Jumalanpalveluksen todelliseen kontekstiin kuuluvat ihmisen hätä, köyhyys, sodat ja elämän tarkoituksettomuus. Hengellinen elämä syntyy sanasta ja sakramenteista ja sen tulisi viedä evankeliumia eteenpäin. Diakonialla on alusta asti ollut kiinteä yhteys jumalanpalvelukseen. Se lähtee alttarilta ja palaa takaisin alttarille. Jumalanpalveluksen yhteisöllinen valmistelu tulisi myös toteutua. Diakoni on kahteen suuntaan toimiva sanansaattaja. Hän menee seurakunnasta syrjäytyneiden luo ja takaisin jumalanpalveluksen keskelle. (Vahtola 2004, 13–15.)

4 TÄMÄN PÄIVÄN DIAKONIATYÖ KEMIÖNSAAREN SEURAKUNNASSA

Kemiönsaaren seurakunta perustettiin 1.1.2009. Entiset itsenäiset Dragsfjärdin, Hiittisten, Västanfjärdin ja Kemiön seurakunnat liittyivät yhteen. Seurakunnalla on yhteistalous ja ylintä päätösvaltaa käyttää kirkkovaltuusto, joka luo puitteet seurakunnan toiminnalle hyväksyessään talousarvion ja perustaessaan virat ja toimet. Kirkkoneuvosto panee täytäntöön valtuuston päätökset. Seurakunnalla on omat kappelineuvostot, jotka omassa kappeliseurakunnassaan päättävät hengellisestä toiminnastaan. Kemiönsaaren seurakunta on kaksikielinen ja pääkielenä ruotsi ja se kuuluu Porvoon hiippakuntaan. Seurakunnassa oli vuoden 2012 lopussa jäseniä 6060 ja kirkkoon kuuluvuus oli noin 86 %. Henkilökuntaa seurakunnassa oli vajaat 26. (Kemiönsaaren seurakunta i.a.)

Kemiönsaaren seurakunnassa toimii kaksi diakoniatyöntekijää. Toisen toimintapiste on Dragsfjärdin kappeliseurakunnassa ja toisen on Kemiön kappeliseurakunnassa. Diakoniatyöntekijät tapaavat toisiaan säännöllisesti ja he toimivat myös toistensa vuosilomasijaisina. Taloudellinen tilanne seurakunnassa on menossa huonompaan suuntaan. On mietittävä määrärahojen vähenemisestä huolimatta eri vaihtoehtoja sekä ylläpitää että kehittää diakoniatyötä, jotta se pysyisi mahdollisimman tasokkaana. Kemiönsaaren seurakunnassa diakoniatyö tulee varmasti tulevaisuudessa tarvitsemaan lisäresursseja, koska työttömyys ja vanhusten määrä tulevat kasvamaan. (Gretel Hellbom, henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2013.)

Talousarviomäärärahat tulevat vääjäämättä kutistumaan vastaisuudessakin. Diakoniatyötä tulisi kehittää ja uudelleen järjestää seurakunnassa. Diakoniatyön intensiivisempi verkostoituminen voisi aktivoida uusia jäseniä vapaaehtoistyöhön ja piristäisi samalla seurakuntaa. Yhteisöllisyyden lisääminen on suuri haaste alati muuttuvassa ja pinnallisessa yhteiskunnassa. Yhteisöllisyydestä seuraa intoa tehdä asioita yhdessä. Diakoniatyössä juuri tällaista voimavaraa tarvitaan kipeästi. (Gretel Hellbom, henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2013.)

Kemiönsaaren seurakunnan erityispiirteitä ja myös suuria haasteita ovat kaksikielisyys ja suuret maantieteelliset etäisyydet eri kappeliseurakuntiin. Tilastotietojen valossa diakoniatyö Kemiönsaaren seurakunnan alueella on ollut vaihtelevaa. Tämä johtuu osittain diakoniatyöntekijöiden sairaa- ja äitiyslomista. Yksin asuvilla on ollut eniten avuntarvetta. Eläkeikäiset ja vanhukset ovat suurin ikäryhmä, jonka parissa diakoniatyötä tehdään. Yksinhuoltajaäidit ja työttömät ovat kasvava ryhmä. (Gretel Hellbom, henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2013.)

Asiakaskontaktiin johtavia syitä olivat sekä hengelliset kysymykset että suurimpina syinä taloudelliset ongelmat vuonna 2012. Seuraavina tulivat terveyteen ja sairauteen liittyvät syyt. Työntekijät eivät ehdi kaikkien asiakkaiden luo, mutta tärkeimmät toimenpiteet tehdään. Ruoka-apu on ensiarvoisen tärkeää monelle. Taloudellisen tuen antaminen vie paljon työaika, sillä usein asiakasta autettaessa on otettava yhteyttä eri viranomaisiin. Asiakasmäärä kasvaa vuosittain ja sen myötä avuntarve. Muu toiminta diakoniatyössä on ryhmätoiminta, joihin osallistujat ovat yleensä eläkeläisiä. (Gretel Hellbom, henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2013.)

Diakoniatyö Kemiönsaaren seurakunnassa on monimuotoista. Siihen kuuluu muun muassa yksilö- ja ryhmätoimintaa, retkiä, leirejä, laitospvierailuja, tapahtumia, hankkeita, diakoniakasvatusta, taloudellista avustamista ja monenlaisia yhteistyökuvioita muiden toimijoiden kanssa. Vapaaehtoistyöntekijöitä tarvittaisiin lisää. Esimerkiksi kesällä aktiivisesti toimivaa ”lähetystupa” -kirpputoritoimintaa ei ilman vapaaehtoisia pystyisi lainkaan toteuttamaan. Diakonialeiri ja eläkeläisten matka on vuosittain pystytty tekemään, mutta tämä kaikki vaatii paljon suunnitteleminen, yhteydenottoja ja organisoimista. (Gretel Hellbom, henkilökohtainen tiedonanto 13.6.2013.)

Diakoniatyö auttaa ihmistä kristillisen lähimmäisenrakkauten, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja avoimen vuorovaikutuksen keinoin. Diakoninen auttaminen osallistaa asiakasta omien asioiden hoitoon sekä selviytymään omassa elinympäristössään ja sen muutoksissa. Diakoniatyö on arjen kohtaamisessa toteutuvaa jakamista ja yhdessä kulkemista. Se on kokonaisvaltaista ihmisen tukemista – henkistä, hengellistä ja aineellista tai sosiaalista tukea ja apua. Diakoniatyön palvelut ovat luottamuksellisia, maksuttomia ja tarkoitettu kaiken ikäisille. (Kemiönsaaren seurakunta i.a.)

Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyö on haasteiden edessä, koska vanhusväestö kasvaa ja työttömyys lisääntyy. On alettava kehittää yhteistyötä sekä seurakunnan sisällä että ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Varsinkin vapaaehtoisten mukaan saaminen ja sitouttaminen seurakunnan toimintaan ovat haastava ja välttämätön kehittämisen kohde.

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Opinnäytetyöni tarkoitus on selvittää Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyön tulevaisuuden näkymiä ja miten diakonianäky kohtaa todellisuuden. Lisäksi tutkitaan miten tässä maalaisseurakunnassa diakoniatyötä voidaan kehittää.

Tavoitteena on saada vastauksia kysymykseen mitä kehittämiskohteita Kemiön seurakunnan diakoniatyössä on. Tämän tutkimuksen myötä saadaan uusia ajatuksia seurakunnassa tehtävään diakoniatyöhön.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaista on diakoniatyö Kemiönsaaren seurakunnassa?
2. Mitä haasteita löytyy Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyössä?
3. Millaista on sisäinen ja ulkoinen yhteistyö Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyössä?
4. Miten diakoniatyö on verkostoitunut, toteutuuko yhteisöllisyys ja hengellisyys Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyössä?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN, AINEISTON HANKINTA JA ANALYYSI

Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyötä tutkivassa opinnäytetyössäni tutkimusmuotona käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta, jonka lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkittavaa asiaa pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Arvot muovaavat sitä, miten pyritään ymmärtämään tutkimaan asiaa. Objektiviisuutta ei voi saavuttaa, mutta pyrkimys on löytää tai paljastaa asioita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.) Laadullisessa tutkimuksessa kysymys mahdollisuudesta ymmärtää toista on kaksisuuntainen. Toisaalta kysymys on siitä, miten esimerkiksi haastattelijan on mahdollista ymmärtää haastateltavaa ja toisaalta siitä, miten toinen ihminen ymmärtää tutkijan laatimaa tutkimusraporttia. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 68–69.)

Suomessa haastattelu on yleisin tapa kerätä laadullista aineistoa. Se on vuorovaikutusta, jossa niin haastateltava kuin haastattelija vaikuttavat toisiinsa (Eskola & Suoranta 2001, 85). Opinnäytetyössäni haastateltavat ovat toimineet diakoniatyössä Kemiönsaaren seurakunnan kappeliseurakunnissa eripituisia aikoja, mikä antaa monipuolisuutta ja syvyyttä teemahaastatteluun. Osallistujien määrä oli vähäinen, mutta he toivat monipuolista aineistoa tähän opinnäytetyöhön. Aineisto kerättiin kahteen otteeseen kesällä 2013 ja ryhmähaastattelussa oli molemmilla kerroilla mukana kolme diakoniatyöntekijää, joilla oli työkokemusta diakoniatyössä kahdesta vuodesta seitsemääntoista vuotta. Haastattelusta sovimme henkilökohtaisesti etukäteen.

Aineisto kerättiin ryhmähaastattelulla eli paikalla on samalla kertaa useita haastateltavia. Tavoitteena on käydä ryhmäkeskustelu tutkittavasta aiheesta ja teemasta. Ryhmähaastattelussa haastateltavat innostaa toinen toisiaan puhumaan aiheista syvemmin. (Eskola & Suoranta 2001, 94–95.) Opinnäytetyössäni haastateltavat tiesivät teemahaastattelun kysymykset. Tuloksena oli monipuolista, selkeää ja helposti tulkittavaa aineistoa. Tämä tutkimusmenetelmä sopi hyvin aineistoon.

Opinnäytetyön ryhmähaastattelut kohdennettiin tiettyihin teemoihin, joista keskusteltiin. Tällä tavalla voitiin tutkia kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä, koska haastattelun aihepiirit eli

teema-alueet ovat kaikille samat (Hirsjärvi & Hurme 1995, 36). Teemahaastattelussa ei voi kysellä mitä tahansa, vaan siinä pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun mukaisesti. Periaatteessa etukäteen valitut teemat perustuvat tutkimuksen viitekehukseen eli tutkittavasta ilmiöstä jo tiedettyyn. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 75.) Tämä toimi hyvin opinnäytetyön teemahaastattelussa. Keskustelut olivat rajattuja eivätkä päässeet rönsyilemään liikaa. Teknisesti haastattelu toimi myös hyvin. Ruotsinkielisen haastattelun kääntäminen suomeksi ei ollut niin työlästä kuin alun perin luulin.

Ryhmähaastattelussa haastateltavat saavat keskustella asioista melko spontaanisti. He tekevät huomioita ja tuottavat monipuolista tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Ryhmähaastattelussa haastateltavat voivat korjata väärinymmärryksiä, estää ryhmän kannalta kielteisien asioiden esille tulon ja myös inspiroida tuomaan laajemmin asioita esille. Ryhmässä voi olla dominoivia sekä hiljaisempia henkilöitä, mikä myös vaikuttaa haastattelun tuloksiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 210–211.) Ryhmähaastattelun etu on se, että siinä saadaan nopeasti tietoa samanaikaisesti usealta vastaajalta. Ryhmädynamiikka ja myös valtahierarkia vaikuttavat siihen, kuka puhuu ryhmässä ja mitä sanotaan. Ongelmallinen tilanne voi syntyä silloin, jos yksi tai kaksi henkilöä dominoi ryhmässä. Haastattelijan tehtävä on tällöin pyytää muilta kommentteja, mikä helpottaa tilannetta. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 63.) Opinnäytetyön ryhmän haastattelun purku ei ollut vaikeaa, koska nauhoituksen laatu oli hyvä eivätkä haastateltavat puhuneet päällekkäin.

Ensimmäisenä aineistoa analysoitaessa on tehtävä päätös siitä, mikä aineistossa kiinnostaa. Tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuskysymysten pitää olla linjassa raportoidun kiinnostuksen kohteen kanssa. Seuraavaksi aineisto kirjoitetaan puhtaaksi eli litteroidaan. Sen avulla jäsennetään aineiston käsittelyä. Kolmantena aineisto järjestetään eri teemoihin, jossa painottuu mitä kustakin teemasta on sanottu. Lopuksi kirjoitetaan yhteenveto. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 93–95.) Aineiston käsittely pitää aloittaa mahdollisimman pian keruuvaiheen jälkeen (Hirsjärvi & Hurme 1995, 117).

Opinnäytetyön haastattelut purettiin nopeasti, vaikka lisähaasteena oli ruotsin kielestä suomeksi kääntäminen. Aineiston analyysiprosessissa jaettiin saadut haastattelutulokset analyysikehykseen eli aineisto pelkistettiin ja ryhmiteltiin (LIITE 4).

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

Seuraavaksi esitellään teemahaastattelun tulokset. Ensin kuvataan diakoniatyötä yleisellä tasolla ja sen tuomia haasteita Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyössä. Tämän jälkeen käsitellään sekä sisäistä että ulkoista yhteistyön toimivuutta Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyössä ja lopuksi kerrotaan tuloksista, jotka koskevat verkostoitumista, yhteisöllisyyttä ja hengellisyyttä Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyössä.

7.1 Haastattelun pohjalta diakoniatyö Kemiönsaaren seurakunnassa

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että diakoniatyö koskee koko seurakuntaa. Diakoniatyöntekijä on se ihminen, joka auttaa kun muualta ei apua saa. Seurakunnassa toteutuu vapaaehtoinen diakoniatyö naapuriapuna, joka on maaseudulla vielä tavallista. Haastateltavat totesivat, että lähimmäisen tukeminen on tärkeää; varsinkin yksinäisille ihmisille annettu aika on tarpeellista. Myös toivon antaminen surussa ja hädässä olevalle lähimmäisille kuuluu diakoniatyöntekijän työnkuvaan. Taloudellinen neuvonta ja sen antaminen on lisääntynyt vuosien myötä. Siihen tarvitaan tietoa, ammattitaitoa ja yhteistyökykyä diakoniatyöntekijältä.

Auttaminen diakoniatyössä haastateltavien mielestä on arvokasta. Diakoniatyötä tehdään siellä missä hätä on suurin ja ihminen heikoilla. Diakoniatyössä tärkeää on esimiehen tuki eli tietoisuus siitä, että jonkun puoleen voi kääntyä ongelmatilanteissa. Myös riittävät taloudelliset resurssit ovat välttämätöntä työn tuloksellisuuden kannalta.

Me-henki on tärkeä työn viihtyvyyteen vaikuttava asia. Samoin yhteys kollegoihin auttaa selkeästi työssä viihtymiseen. Tämän lisäksi myös muitten työkaverien kanssa yhdessäoleminen luo yhteisöllisyyden tunnetta. Diakoniapäivillä on tilaisuus tavata kollegoja, vaihtaa mielipiteitä ja kokemuksia sekä ”ladata akkuja”. Jumalanpalveluksissa käynti vahvistaa hengellisyyttä ja auttaa rauhoittumaan. Myös asiakkaan positiivinen palaute auttaa jaksamassa työssä ja pitää työniloa sekä motivaatiota yllä.

7.2 Diakoniatyön haasteet Kemiönsaaren seurakunnassa

Opinnäytetyön haastateltavien vastausten perusteella haasteena on yhteishengen lisääminen. Todettiin, että työkavereita ei näe riittävän usein. Iso syy tähän on, että toimipisteet sijaitsevat maantieteellisesti kaukana toisistaan. Jos esimerkiksi Kemiöstä lähdettäisiin Hiittisiin, on ensin ajettava noin puoli tuntia autolautalle, joka liikennöi aikataulun mukaan. Sitten lautalla Hiittisiin puoli tuntia ja autolla kirkonkylään. Taas on katsottava mihin lauttaan on ehdittävä paluumatkalla. Joka tapauksessa kokouksen pitäminen voi viedä monta tuntia näine matka-aikoineen eli suunnilleen koko päivän.

Seurakunnan talous on menossa huonompaan suuntaan, mikä rajoittaa toimintamahdollisuuksia. Jos taloudelliset resurssit eivät ole riittävät, on vaikea auttaa asiakasta. Diakoniarahaston varat ovat hiljalleen vähentyneet ja niiden kartuttamiseen tulisi kehitellä uusia keinoja. Adressit eivät mene oikein kaupaksi, mutta kolehteja kerätään silloin tällöin.

Työpaineet diakoniatyössä suurenevat, kun avustustarve kasvaa jatkuvasti, myös tulevaisuudessa. Vapaaehtoisten työntekijöiden vähyys on kehittämistyön kohteena. Heille tulisi antaa koulutusta, mutta resursseja ei ole. Tarvittaisiin joku ulkopuolinen kouluttamaan vapaaehtoisia, joiden pitäisi kuulua luonnollisena osana toimintaan. Tämä on kehitysalue, joka tarvitsee paljon työtä ja mahdollisesti ulkopuolista apua, että toiminta saataisiin mahdollisimman hyvin suunnitelluksi ja toteutetuksi..

Myös kaksikielisyys puhuttaa. Tilaisuudet, joissa on kaksikielinen ohjelma, ovat aina haaste. Yleensä on joku seurakuntalainen tyytymätön siitä, että omaa äidinkieltä ei ollut käytetty tasapuolisesti. Tämä on raskasta työntekijöille. Kaksikielisyys tulisi huomioida palkassa. Toisaalta kaksikielisyys on myös rikkaus.

Haastateltavat kaipaavat työyhteisöön lisää hengellistä yhteyttä. Tätä asiaa on jo suunniteltu ja sitä on alettu myös toteuttaa. Viranhaltijakeskeisyyttä pitäisi haastateltujen mukaan vähentää ja herättää seurakuntalaisissa kiinnostus diakoniatyötä kohtaan.

7.3 Sisäinen yhteistyö Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyössä

Haastateltavien mielestä yhteistyö kollegoiden kanssa on korostetussa asemassa. Jos seurakunnassa ei olisi toista oman alan ammattilaista, työ olisi hyvin raskasta. Mielipiteiden ja kokemusten jakaminen kehittää omaa ammattitaitoa ja vähentää työn kuormittavuutta. Ongelmatilanteissa kollegaan tukeutuminen useimmiten auttaa nopeampaan ongelmanratkaisuun.

Esimiestehtävissä toimivan kirkkoherra toivotaan olevan helpommin tavoitettavissa. Kirkkoherran ja diakoniatyöntekijän suhteen tulee olla luottamuksellinen ja vahva, jotta mahdollisissa ongelmatilanteissa esimiehen uskalletaan ottaa yhteyttä ja ongelmiin voidaan tarttua yhteisvoimin. Esimiehen luottamus työntekijää kohtaan kasvaa, kun kommunikointi on avointa ja rehellistä. Yhteistyön tuottavuus ja laatu kasvavat, kun kommunikointi esimiehen kanssa toimii joustavasti ja ilman suuria viiveitä.

Diakoniatyön mielekkyyden kannalta on tärkeää tehdä monipuolisesti yhteistyötä kaikkien seurakunnan ammattiryhmien kanssa. Vastuun jakaminen ja toisen kunnioittaminen tasoittavat työn kuormittavuutta. Haastateltavat katsoivat, että kaikki seurakunnassa työskentelevät tekevät hengellistä työtä, vaikka toisinaan tehdäänkin harhaanjohtavasti luokkajako ”ei-hengellisen” ja ”hengellisen” työn välille. Haastateltavien toivoisivat seurakuntaan diakoniapappia, joka voisi antaa tarvittavaa tukea ja turvaa diakoniatyöntekijöille.

Seurakunnan sisäistä yhteistyötä tukevat yleisten työkokouksien lisäksi niin sanotut pikkukokoukset, joita järjestetään kerran kuussa. Olisi rakentavaa, jos jokainen työyhteisön jäsen osallistuisi näihin kokouksiin oman työviihtyvyytensä lisäämiseksi sekä me-hengen ja työssä jaksamisen parantamiseksi. Näissä kokouksissa pystyy vahvistamaan yhteistyötä muiden ammattiryhmien, kuten kappalaisen, kanttorin, virastohenkilökunnan, vahtimestarien ja seurakuntamestarin kanssa. Yhteistyö ja informaation hyvä kulku työkavereiden välillä on tärkeää, kun järjestetään toimintaa, johon tulee esimerkiksi musiikkia ja tarjoilua. Pappien kanssa yhteistyötä voisi vielä kehittää spontaanimmaksi, sillä sekä diakoniatyöntekijät että papit ovat erityisen pidettyjä vieraita kodeissa ja erilaisissa julkisissa laitoksissa.

7.4 Ulkoinen yhteistyö Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyössä

Opinnäytetyön haastattelun mukaan hiippakunnan oma diakonisihteeri antaa apua ja on tavoitettavissa puhelinsoitolla tai sähköpostilla ongelmatilanteissa. Tämä mahdollisuus tukee diakoniatyötä. Diakoniasihteeri lähettää myös kirjeitse tietoa erilaisista koulutus- tapahtumista. Sosiaalitoimen kanssa ei yhteistyö ole toiminut haastateltavien mielestä toivotulla tavalla. Haastateltavat kokevat, että sosiaalitoimen asenne on melko jäykkä ja torjuva eli vuorovaikutuksessa koetaan olevan parantamisen varaa.

Yhteistyötä muiden seurakuntien kanssa tulisi lisätä. Tarvitaan enemmän yhteyksiä kollegoihin ja yhdessäoloa sekä kokemusten vaihtoa. Haasteena ovat kuitenkin maantieteelliset etäisyydet. Matkat ottavat ison osan ajasta, kun lähtee vierailemaan toiseen seurakuntaan kollegaa tapaamaan. Haastateltavat katsoivat, että sosiaalitoimi voisi ottaa aktiivisemmin yhteyttä. Olisi järkevää yhdistää diakoniatyön ja sosiaalitoimen voimat ja tehdä toimiva kokonaisratkaisu asiakkaalle. Punaisen Ristin ja Folkhälsanin kanssa pitää lisätä yhteistyötä ja kehittää mahdollisia yhteisiä työmuotoja.

Vapaaehtoisten rekrytointi toimintaan oli haastateltujen mukaan tärkeää, mutta nykyisillä resursseilla sitä ei voi toteuttaa. Vapaaehtoistoiminnan koordinointi on kokopäivätyötä, mutta oman työn ohella diakoniatyöntekijöillä ei ole siihen resursseja. On iso asia saada esimerkiksi 20 henkilöä mukaan vapaaehtoistoimintaan niin, että he sitoutuisivat siihen pidemmäksi aikaa. He tarvitsisivat myös hengellistä tukea. Matalan kynnyksen kohtaamispaikka, esimerkiksi kahvila voisi olla hyvä idea saada lisää vapaaehtoisia seurakunnan toimintaan mukaan. Ongelmaksi nousee tässäkin haja-asutus, jonka takia on vaikea määritellä mihin tällainen kahvila sijoitettaisiin. Kuitenkin tämän ajatuksen pohjalta on varmasti mahdollista saada lisää aktiivisuutta seurakunnan toimintaan.

7.5 Verkostoituminen, yhteisöllisyys ja hengellisyys Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyössä

Haastateltavat totesivat, että verkostoituminen on välttämätöntä, jotta asiakkaita saadaan autettua parhaalla mahdollisella tavalla. Asiakkaat ovat maaseudulla paremmin verkostoituneita kuin kaupungissa, mutta esimerkiksi pääkaupunkiseudulta muuttaneilla ei välttämättä ole enää toimivaa verkostoa, joka estäisi heidän syrjäytymisensä. Verkostoitumisen kehittämiseksi on aktiivisesti otettava yhteyttä eri toimijoihin.

Vapaaehtoistyön kehittämistä verkostoksi, joka kattaisi koko maantieteellisesti haastavan alueen eli Kemiönsaaren, tulisi pohtia ja suunnitella eri toimijoiden kanssa. Esimerkiksi lähetystyön kirpputoritoiminta tarvitsisi lisäresursseja. Sama pätee kotikäynneissä. Vanhusväestö lisääntyy ja lisääntyviin kotikäynteihin eivät tämänhetkiset resurssit riitä.

Kaikki työntekijät ovat tärkeitä ja tarpeellisia, ja siksi kaikkien tulisi arvostaa toisiaan ja toistensa työpanoksia. Työntekijöiden välinen kommunikointi lisää yhteisöllisyyttä. Työssä tulee näkyä hengellisyys ja se vahvistuu yhteisöllisyyteen panostamalla. Asiakkaita kohdatessa tulee ottaa huomioon haluavatko he hengellistä tukea vai eivät. Miehenki toteutuu laajemmalti, kun seurakunnan jäsenet auttavat jumalanpalveluksissa ja kirkkokahvilla.

Haastateltavien mielestä yhteisöllisyys toimi paremmin ennen seurakuntien yhdistymistä. Kun seurakunnan koko kasvoi, oli vaikeaa löytää yhteenkuuluvuuden tunnetta kappeliseurakuntien välillä. Sopeutuminen uuteen ympäristöön kestää vuosia. Henkilökunnan vaihtuvuus on seurakuntien yhdistymisen jälkeen kasvanut. Tämän lisäksi eläkkeelle jäävän tilalle ei useasti ole otettu uutta työntekijää tai määräaikaistyösuhdetta ei ole jatkettu, koska taloudelliset resurssit eivät riitä. Tämä tuntuu pelottavalta tulevaisuuden kannalta.

8 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Hyvää tutkimusta ohjaa eettinen sitoutuneisuus. Ihmisoikeudet muodostavat ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisen perustan. Tutkittavan suojaan kuuluu se, että tutkijan on selvitettävä osallistujille tutkimuksen tavoitteet, menetelmät sekä saatava osallistuvien vapaaehtoinen suostumus. Tutkimustietojen on oltava luottamuksellisia. Kaikkien osallistujien on jätävä nimettömiksi, jos he sitä tahtovat. Tutkimukseen osallistujilla on oikeus odottaa tutkijalta vastuuntuntoa ja rehellisyyttä. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 127–131.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuskeskustelussa nousevat hyvin nopeasti esiin kysymykset totuudesta ja objektiivisesta tiedosta. Tarkasteltaessa objektiivisuuden ongelmaa laadullisessa tutkimuksessa on totuuskysymyksen lisäksi syytä erottaa toisistaan havaintojen luotettavuus ja niiden puolueettomuus. Metodikirjallisuudessa tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään yleensä validiteetin (tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu) ja reliabiliteetin (tutkimustulosten toistettavuus) käsittein. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 134–136.)

Opinnäytetyön haastateltavat saivat tiedoksi hyvissä ajoin tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteet. Heiltä pyydettiin myös kirjallisesti suostumus haastatteluun. Ongelmallista tässä tutkimuksessa oli kyetä pysymään neutraalina ja objektiivisena, kun itse teki työtä tutkimuksen kohteena olevassa seurakunnassa. On vaikeaa olla objektiivinen ja omat ennako-oletukset voivat vaikuttaa rajoittavasti tutkimukseen, joten on yritettävä olla mahdollisimman avoin ja vastaanottavainen kaikkien vastausten suhteen.

Validiteetti eli tutkimuksen pätevyys ja luotettavuus, jolla tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä selvittää sitä, mitä sillä on tarkoitus selvittää, on saavutettu opinnäytetyön tutkimuksessa ja tuloksia voidaan tulevaisuudessa käyttää diakoniatyön kehittämisessä. Tutkimuksen tuloksia analysoidessa on pyritty pysymään haastattelumateriaalin ydinasioissa sekä yritetty tuoda esille kaikki tutkimukseen vaikuttavat asiat. Tässä on objektiivisuuden lisäksi kysymys totuudesta ja puolueettomuudesta. Tämä on yritetty ottaa huomioon ja totuudenmukaiseen tulokseen on vilpittömästi pyritty.

Miten opinnäytetyön tutkimus palveli Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyötä? Jo haastatteluvaiheessa diakoniatyöntekijät saivat reflektoida omaa työtään, mikä on arvokasta työn kehittämisen kannalta. Tämä rakentaa myös keskustelua Kemiönsaaren seurakunnan diakoniatyöstä ja sen haasteista ja toivottavasti innostaa työn kehittämiseen tulevaisuudessa.

9 POHDINTA

Kemiönsaaren seurakunnassa eletään muutosten aikaa, sillä talouden jatkuva heikkeneminen vaikuttaa toimintaympäristöön. Keskustelussa diakoniatyön perusasioista tuli selvästi ilmi, että haastateltavat olivat motivoituneita ja arvostivat työyhteisöltä saamaansa tukea. Tärkeää oli myös hengellisyys työyhteisössä sekä esimiehen tuki. Asiakkaiden positiivinen palaute auttaa myös jaksamaan työssä.

Kappeliseurakunnat sijaitsevat maantieteellisesti kaukana toisistaan, mikä haittaa yhteistyötä. Kaksikielisyys on voimia vievää, sillä tilaisuudet, jotka vedetään kahdella kielellä, ovat toisinaan pitkiä. Diakoniapappia ei ole, mikä on harmillista, sillä hän antaisi tarvittavaa tukea diakoniatyöntekijöille.

Sisäisessä yhteistyössä ensiarvoisen tärkeää on kollegan kanssa luottamuksellisesti toimiminen. Muiden työntekijöiden kanssa sekä esimiehen kanssa luottamuksellinen yhteistyö on arvokasta. Haastateltavat painottivat, että kaikki työntekijät ovat tärkeitä lenkkejä ja että kaikki seurakunnan työntekijät ovat enemmän tai vähemmän hengellisiä työntekijöitä. Työkokouksia kappeliseurakunnassa toivottiin pidettävän useammin. Tämä lisäisi me-henkeä ja työssä viihtymistä.

Toisten seurakuntien kanssa tulisi pitää enemmän yhteyttä. Silloin pääsee vaihtamaan mielipiteitä ja saamaan uusia ideoita kollegoilta ja muilta seurakunnan työntekijöiltä. Maantieteellinen etäisyys kuitenkin on este yhteistyölle, koska matkoihin menee niin paljon aikaa. Sosiaalitoimen kanssa yhteistyö ja vuorovaikutus eivät ole toimineet toivotulla tavalla, mutta viime aikoina on ollut enemmän yhteydenottoja puolin ja toisin, mikä on hyvä enne.

Haastateltavat toivoivat saavansa jo olemassa oleviin seurakunnan tiloihin matalan kynnyksen kohtaamispaikan, esimerkiksi kahvilan. Tätä kautta mahdollisesti saataisiin kättä vapaaehtoisia enemmän mukaan seurakunnan toimintaan. Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen on haastatelluista tärkeää. Se vaatii kylläkin heidän mielestään lisäresursseja eli vastuuhenkilön työn kehittämiseksi ja tulevien vapaaehtoisten kouluttamista varten. Vapaaehtoisten kotikäynti vanhusten luona olisi hieno asia, mutta tämäkin vaatii suunnitelmallisuutta seurakunnalta.

Vapaaehtoisten aktivoimiseen seurakuntatoiminnassa on panostettu syksyllä 2013. Tästä oli ilmoitettu seurakunnan syysohjelmassa sekä paikallislehdessä. Informaatiotilaisuus ei ikävä kyllä houkutellut liiemmästi uusia vapaaehtoistyöntekijöitä. Tähän tarvittaisiin, kuten diakoniatyöntekijät haastattelussa sanoivat, esimerkiksi projektityöntekijää, jolla olisi selvä kuva siitä miten vapaaehtoistoimintaan saataisiin innostuneita ja sitoutuneita seurakuntalaisia. Vapaaehtoisten kouluttaminen ja sitouttaminen ovat tärkeä tavoite, joka parantaa tulevaisuudennäkymiä koko seurakunnan toiminnassa.

Verkostoituminen on välttämätöntä, jotta asiakastyötä voidaan hoitaa laadukkaasti. Haastateltavat totesivat, että vapaaehtoistyössä voisi rakentaa verkostoja. Siinä voisi olla mukana eri toimijoita, mikä toisi tarvittavaa vahvuutta verkostotoimintaan. Kaupunkiseudulta muuttaneiden asiakkaiden verkosto ei ole kovin laaja, koska muuton yhteydessä jää taakse entinen verkosto, johon uudella paikkakunnalla ei enää pidetä niin kiinteää yhteyttä. Maaseudulla asuvilla asiakkailta on hyvä verkosto ja naapuriapu toimii.

Haastateltavat totesivat, että yhteisöllisyys toimi paremmin ennen seurakuntien yhteenliittymistä vuonna 2009. On vaikeaa hyväksyä, että nyt ollaan yksi iso seurakunta. Tosi asia on, että työntekijät työskentelevät paljolti omissa kappeliseurakunnissaan, vaikka yhteistyötä pitäisi laajentaa koko seurakunnassa, ja varsinkin talouden heikentyessä. Työntekijöiden vaihtuvuus ja määräaikaisten työsuhteet vaikuttavat negatiivisesti työssä viihtymiseen ja me-henkeen.

Työntekijöiden tulisi olla enemmän yhteydessä toisiinsa. Seurakunnan kaikille työntekijöille hengellisyyden pitäisi olla luonnollinen osa työtä. Toisaalta katsottiin, että jo kontaktin saaminen toiseen ihmiseen on arvokasta ja sitä voidaan pitää hengellisyytenä. Kaikki eivät halua hengellisyyden korostamista. Sitäkin on kunnioitettava ja toimittava erilaisten tilanteiden mukaan.

Yhteisöllisyys on haastavaa, kun työntekijöillä on erilaiset toimintatavat, mutta kuitenkin diakoniatyöntekijät toivoivat, että papit osallistuisivat enemmän esimerkiksi spontaaneihin laitos- ja kotikäynteihin. Seurakunnan työntekijöiden yhteisöllisyyden lisääntyminen näyttäisi myös ulospäin, että seurakunta on toiminta- ja yhteistyökykyinen.

Työntekijöiden hengellisyyden ravitseminen on kehittämistehtävä, johon on jo ryhdytty. Työntekijät perustivat ”etsivän ryhmän”, joka lukee hengellistä kirjallisuutta ja rukoilee yhdessä seurakunnan, työntekijöiden sekä ajankohtaisten aiheiden puolesta. Kaikille työntekijöille lähetettiin sähköpostitse kutsu tulla yhteiseen tapaamiseen. Ensimmäisessä ”etsivän ryhmän” kokouksessa suunniteltiin tulevia tapaamisia ja niiden sisältöä. Hankittiin myös kirja, jossa on hengellinen sisältö ja jota käytetään keskustelujen pohjana. Tämä lähentää työntekijöitä toisiinsa ja lisää työssä viihtymistä sekä yhteenkuuluvuutta.

Opinnäytetyön tutkimuksen myötä olen saanut monipuolisen kuvan seurakunnan diakoniatyöstä, mikä auttaa pohdinnassani omien osaamisalueiden kehittämistarpeista. Olennaista tässä työssä on itsensä johtaminen. On kysyttävä: kuka olen, missä olen ja minne olen menossa. Seurakuntalaisten osallisuus diakoniatyössä on entistä tärkeämpää tulevaisuudessa, samoin työntekijöiden yhteisöllisyys ja osallisuus seurakuntaelämässä. Se on tärkeää työhyvinvoinnin kannalta. On käytävä keskustelua yhteisistä toimintamalleista ja osallisuuden mahdollisuuksista seurakunnassa.

Jatkotutkimusta tulisi tehdä vapaaehtoisten aktivoinnista eri tavoin. Esimerkiksi verkko toimintaympäristönä voisi saavuttaa nuorempiakin seurakuntalaisia vapaaehtoiseen diakoniatöihin mukaan.

Opinnäytetyön tutkimusta olisi ehkä pitänyt enemmän rajata, koska esille tulleet asiat olivat kaikki tärkeitä ja mielenkiintoisia, mutta aika ei riittänyt kovin syvälliseen analyysiin. Olen saanut paljon matkaeväitä diakoniatyön kehittämistä varten ja aion myös käyttää niitä, mikäli aloitan vakinaisena diakoniatyöntekijänä Kemiönsaaren seurakunnassa. Uusien vapaaehtoisten rekrytointi on erityisesti lähellä sydäntäni.

Olen kiitollinen haastatteluista, sillä niiden avulla sain tehtyä tämän opinnäytetyöni ja näiden tietojen perusteella minulla on tietoa, miten jatkaa kehittämistyötä diakoniatyön eri ongelma-alueilla Kemiönsaaren seurakunnassa sekä vahvistaa koko seurakunnan diakonisuutta tulevaisuudessa.

LÄHTEET

- Askola, Irja 2002. Kansainvälinen vastuu. Teoksessa Riitta Helosvuori; Esko Koskenvesa; Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.). *Diakonian käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja, 157–170.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2001. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Gothóni, Raili & Jantunen, Eila 2010. Käsitteitä ja käsityksiä diakoniatyöstä ja diakoniestä työstä. *Diakonia-ammattikoulun julkaisuja. A Tutkimuksia 25. Diakonia-ammattikorkeakoulu*.
- Hakala, Pirjo 2007. Auttamisen teologian soveltaminen. Sielunhoidon suuntaukset ja diakonia. Teoksessa Kari Latvus & Antti Elenius (toim.) *Auttamisen teologia*. Helsinki: Kirjapaja, 231–255.
- Hakala, Pirjo 2002. Diakonian haasteet ja toimintatavat. Ihmisen kokonaisvaltainen auttaminen. Teoksessa Helosvuori, Riitta; Koskenvesa, Esko; Niemelä, Pauli & Veikkola, Juhani (toim.). *Diakonian käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja, 233–265.
- Harju, Ulla-Maija; Niemelä, Pauli; Ripatti, Jaakko; Siivonen, Teuvo & Särkelä, Riitta 2001. *Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestössä*. Helsinki: Edita.
- Helin, Matti; Hiilamo, Heikki & Jokela, Ulla 2010. *Diakoniatyö. Asiakkaan palveluksessa*. Helsinki: Edita.
- Hellbom, Gretel 2013. *Diakoni*. Kemiönsaaren seurakunta. Kemiönsaari. Henkilökohmainen tiedonanto 13.6.
- Henttonen, Kai 2002. Diakoniaan kouluttaminen. Teoksessa Helosvuori, Riitta; Koskenvesa, Esko; Niemelä, Pauli & Veikkola, Juhani (toim.). *Diakonian käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja, 363–393.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 1995. *Teemahaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Pirkko 2009. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Häkkinen, Seppo 2003. Verkostoituminen ja yhteistyö. Teoksessa Erkki Huhta, Matti Poutiainen, Timo Totro & Raimo Turunen (toim.) *Seurakuntatyön johtamisen käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja, 307–318.

- Jokela, Ulla 2011. Diakoniatyön paikka ihmisten arjessa. Diakonia-ammattikoulun julkaisuja. A Tutkimuksia 34. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kemiön seurakunta i.a. Tervetuloa. Viitattu 30.12.2013. <http://www.standreas.fi/>
- Kinnunen, Kaisa 2009. Diakoniatyön kehittämisehdotuksia. Teoksessa Kaisa Kinnunen (toim.) Sairas köyhyys. Suomen ev.lut. kirkon Kirkkohallituksen julkaisu- ja 2009:7. Helsinki. Kirkkohallitus, 248–259.
- Kirkko 2020 (2010) Suomen Evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuusselonteko. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Kirkkojärjestys 8.11.1991/1055 v. 1993. Viitattu 30.10.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055#L4>
- Kirkkolaki 26.11.1993/1054. Viitattu 30.10.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054#L4>
- KirVESTES 2010–2012. 16.2.2012. Viitattu 30.10.2013.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2D26F3>
- Komulainen, Hannu 2003. Järjestöt yhteistyökumppaneina. Teoksessa Erkki Huhta, Matti Poutiainen, Timo Totro & Raimo Turunen (toim.) Seurakuntatyön johtamisen käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 331–342.
- Kosonen, Marja 2013. Uudet tekemisen tavat löytyivät tekemällä Järvenpäässä. Diakonia 1, 44.
- Kukkonen, Eevi-Riitta 2013. Tie unohdettujen luo. Monimuotoisen vanhuuden haasteisiin vastataan verkostotyöllä. Diakonia 1, 20.
- Lapinniemi, Taina 2009. Diakoniatyö muuttuneissa elämäntilanteissa. Askolan seurakuntaan muuttaneiden odotukset. Teoksessa Sirpa Juola & Raija Väsänen (toim.) Diakoniatyö yhteiskunnan muutoksessa. Diakoniaviranhaltijoiden erityiskoulutuksen kehittämishankkeet ajan tulkkeina. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja D Työpapereita 51. Diakonia-ammattikorkeakoulu, 31–42.
- Launonen, Pekka 2009. Kasvu kirkon työntekijäksi. Diakoni-, diakonissa- ja nuorisotyönohjaajaopiskelijoiden ammatillinen motivaatio, osaaminen ja identiteetti vuosina 2004–2008. Kasvu kirkon työntekijäksi – hanke. Loppuraportti. Diakonia-ammattikorkeakoulujen julkaisuja. A Tutkimuksia 22. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

- Mattila, Ouri 2003. Toiset seurakunnat yhteistyökumppaneina. Teoksessa Erkki Huhta, Matti Poutiainen, Timo Totro & Raimo Turunen (toim.) Seurakuntatyön johtamisen käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 319–330.
- Pikkarainen, Matti 2003. Kunnat yhteistyökumppaneina. Teoksessa Erkki Huhta, Matti Poutiainen, Timo Totro & Raimo Turunen (toim.) Seurakuntatyön johtamisen käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 343–355.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Rättyä, Lea 2010. Diakoniatyöntekijöiden kuvauksia työstään ja siinä jaksamisestaan. Diakonia-ammattikorkeakoulujen julkaisuja. A Tutkimuksia 24. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Ryökäs, Esko 1991. Kohti Johdonmukaista diakoniakäsitystä. Teoksessa Kerttu Inkala (toim.) Hoivatkaa toinen toistanne. Diakonian teologian käsikirja. Kirjaneliö, 175–190.
- Sakasti i.a. Diakonian viranhaltijan ydinosaminen. Viitattu 20.10.2013.
[http://sakasti.ev1.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5E D/\\$FILE/diakonia_yo.pdf](http://sakasti.ev1.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5E D/$FILE/diakonia_yo.pdf)
- Thitz, Päivi 2006. Diakonian yhteisölliset merkitykset. Kuopion yliopiston Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Sosiaalipsykologian ja sosiologian laitos. Pro gradu-tutkielma. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Thitz, Päivi 2013. Seurakunta osallisuuden yhteisönä. Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Sosiaalipsykologian ja sosiologian laitos. Pro gradu-tutkielma. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Vahtola, Kai 2004. Diakonia ja jumalanpalvelus kuuluvat yhteen. Jumalanpalveluksen diakoninen ulottuvuus. Teoksessa Veikkola Juhani & Suviranta Raili (toim.) Jumalanpalvelus ja diakonia. Diakonian vuosikirja 2004. Helsinki: Diakonia ry. Kirkon diakonia ja yhteiskuntatyö. 7–15.
- Veikkola, Juhani (toim.) 2003. Vastuun ja osallisuuden yhteisö. Diakonia- ja yhteiskuntatyön linja 2010. Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto. Sarja C 2003:9. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Wikström, Owe 1998. Häikäisevä pimeys. Pieksämäki: Kirjapaja Oy.

LIITTEET

Liite 1: Haastateltavia koskevat taustatiedot

1. Ammatillinen koulutus: diakoni/muu
2. sukupuoli
3. äidinkieli
4. työkokemuksesi diakoniatyössä vuosina
5. Kuvaile miksi olet diakoniatyöntekijä?
6. Millaisia ovat seurakuntasi diakoniatyön taloudellisen auttamisen resurssit?
7. Mitä diakoniatyö on käytännössä mielestäsi?
8. Mikä auttaa sinua jaksamaan diakoniatyössäsi?

Liite 2: Haastattelukysymykset diakoniatyöntekijöille, vaihe I 13.6.2013

9. SWOT- analyysin pohjalta seuraavat kysymykset:

Mitkä asiat toimivat diakoniatyössä hyvin?

Mitkä asiat eivät toimi diakoniatyössä?

Mitä uhkia näet diakoniatyössä?

Mitä mahdollisuuksia näet diakoniatyössä?

10. Mitä mieltä olet henkilöresurssien riittävydestä diakoniatyössä?

11. Mitä mieltä olet määrärahojen riittävydestä diakoniatyössä?

12. Millaisia valmiuksia haluaisit työhösi esim. koulutuksen avulla?

13. Miten haluat kehittää diakoniatyötä seurakunnassa?

Liite 3: Haastattelukysymykset diakoniatyöntekijöille, vaihe II 1.7.2013

YHTEISTYÖ DIAKONIATYÖSSÄ

Mitä on yhteistyö?

Mitkä kaikki tahot tähän kuuluu?

Millaiset yhteistyövalmiudet diakoniatyössä on?

Onko ammattitaitosi riittävä?

Miten yhteistyötä voisi kehittää?

VERKOSTOITUMINEN DIAKONIATYÖSSÄ

Oletko työssäsi verkostoitunut?

Millä tavalla verkostoituminen auttaa työssä?

Mitä ongelmia olet kohdannut verkostotyössä?

Mitä hyviä asioita koet verkostoitumisessa?

Miten haluaisit tätä aluetta kehittää?

YHTEISÖLLISYYS DIAKONIATYÖSSÄ

Mitä on yhteisöllisyys ja mitä se edellyttää?

Keitä olisi saatava mukaan?

Kuinka tärkeää on hengellisyys ja yhteyteen saattaminen?

Miten tärkeää on diakoniakasvatus ja yhteisvastuu?

Olisiko luottamushenkilöitä rohkaistava enemmän myös mukaan?

Miten haluaisit kehittää yhteisöllisyyttä?

Liite 4: Analyysikehys

ANALYYSIKEHYS

DIAKONIATYÖ

Koskee koko seurakuntaa
Tukea ja auttaa
Toivon antaminen
Taloudellinen neuvonta
Esimiehen tuki
Taloudelliset resurssit
Työssä jaksaminen
Kollegat ja työkaverit
Koulutus
Positiivinen palaute
Jumalanpalvelukset

DIAKONIATYÖN HAASTEET

Me-henki
Taloudelliset resurssit
Diakoniarahasto
Avustustarpeen kasvu
Vapaaehtoistyöntekijät
Maantieteellisyys
Työkaverien tapaaminen
Kaksikielisyys
Hengellisyys
Seurakunnan jäsenien innostaminen

SISÄINEN YHTEISTYÖ DIAKONIASSA

Kaikki ovat hengellisiä työntekijöitä
Yhteiset kokoukset tärkeitä
Kollegojen yhteydenpito
Yhteistyö työntekijöiden välillä
Esimiehen osallisuus tärkeää

ULKOPUOLINEN YHTEISTYÖ

Hiippakunnan oma diakoni
Sosiaali- ja terveystoimi
Vapaaehtoiset
Muut seurakunnat
Lisää yhteistyökumppaneita

VERKOSTOITUMINEN, YHTEISÖLLISYYS JA HENGELLISYYS DIAKONIATYÖSSÄ

Asiakkaiden verkostoituminen
Vapaaehtoistyön kehittäminen verkostoksi
Kaikki työntekijät ovat tärkeitä ja tarpeellisia
Työssä tulee näkyä hengellisyys, joka lisää yhteisöllisyyttä
Asiakaskäynnillä asiakas päättää hengellisyydestä
Kappeliseurakuntien välille lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta